

Øystein Lund
Skogåsveien 12
9011 Tromsø
Tlf: 470 29275
oystein.lund@uit.no

Forfatterpresentasjon:

Navn: Øystein Lund
Tittel/stilling: Førsteamanuensis
Arbeidssted: Universitetet i Tromsø
Telefon dagtid: 470 29275
E-postadresse: oystein.lund@uit.no

”Lærerforum”. Læreres bruk av, og vurdering av et nettbasert veiledningstilbud.

Mange tiltak foreslås for å ruste norske lærere til å møte stadig større pedagogiske utfordringer. Nettbasert veiledning er ett slikt tiltak, og forventningene til de teknologibaserte løsningene har vært store. Imidlertid mangler forskning på hvordan lærere anvender, og vurderer tilbud om nettbasert faglig støtte. Artikkelen belyser funn fra en studie av læreres bruk av det nettbaserte veiledningstilbudet ”Lærerforum”. Lærerne vurderer forumets relevans som høy, men er mer tilbakeholdne i sin vurdering av effekt av å bruke forumet. Videre ser man at bruk av et nettbasert veiledningsforum ikke synes å fortrenge faglige samtaler med kolleger. Nyansene i funnene gir viktig informasjon for videre utvikling av lignende tilbud.

1 Innledning

Mangfoldet i norsk skole øker, men målsettingen om en tilpasset og differensiert opplæring for alle står fast (Utdannings- og forskningsdepartementet 2004). Dette stiller store krav til læreren, og aktualiserer behovet for å støtte og styrke læreres yrkesutøvelse. Med henvisning til denne utfordringen ble prosjektet *”Praksisrettet veiledning i grunnopplæringen”* (Skogen & Sjøvoll 2006) igangsatt høsten 2006 ved Høgskolen i Bodø (nå Universitetet i Nordland). Prosjektet hadde som siktemål både å utvikle et nettbasert, praksisrettet veiledningstilbud for lærere og å utvikle kunnskap om hvilken funksjon et slikt tilbud kan ha. På denne bakgrunn ble ”Lærerforum” opprettet, et åpent nettsted der alle registrerte brukere kan legge inn spørsmålsstillinger relatert til arbeid i skolen. På det aktuelle nettstedet (Universitetet i Nordland 2011) presenteres tilbudet slik:

”Lærerforum er nært tilknyttet forskningsprosjektet Praksisrettet Veiledning i Grunnutdanningen (PVG) og tilbyr veiledning til lærerstudenter og lærere i praksis. Vi ønsker gjennom forumet å styrke den praksisnære tilknytningen for disse målgruppene gjennom veiledning og utvikling av en nettbank, bestående av aktuelle ideer og refleksjoner.”

Veiledere engasjert av studiestedet gir tilbakemelding på spørsmålsstillingene sendt til forumet. I tillegg kan andre registrerte brukere av forumet gi kommentarer og tilbakemeldinger på de problemstillinger som er reist. Forumet er så langt gjort kjent i

begrenset skala. Av 327 registrerte brukere oppgir 219 å ha blitt kjent med Lærerforum gjennom forelesninger ved det aktuelle studiestedet. De øvrige oppgir nettsøk, tidsskriftartikler og annet som kilde til informasjon om forumet.

Knyttet til den andre målsettingen med prosjektet, å utvikle kunnskap om bruk av det etablerte veiledningstilbudet, ble det gjennomført en spørreskjembasert undersøkelse blant brukere av forumet våren 2009. Det overordnede forskningsspørsmålet var ”Hvordan forholder lærere seg til et nettbasert veiledningstilbud som Lærerforum?” Tre sentrale underspørsmål var: (a) Hvordan brukes Lærerforum? (b) Hvordan vurderes bruken av Lærerforum? (c) Kan man finne faktorer som virker inn på bruk av, og vurdering av forumet? Artikkelen bygger på funn i spørreundersøkelsen, samt på automatisk genererte data om bruk av nettstedet. Studien evaluerer konseptet Lærerforum, men den sikter også bredere, mot å bidra til kunnskap med et videre anvendelsesområde innen feltet nettbasert veiledning og læring.

2 Teorigrunnlag og forskningsmessig status

2.1 Begrepet nettbasert læring i et sosiokulturelt perspektiv

Overlappende begreper som ”*e-learning*”, ”*web-based learning*”, ”*online learning*” ”*networked learning*”, og ”*computer supported collaborative learning*” blir brukt om læringsprosesser der samhandling og tilgang til faglige ressurser ved hjelp av IKT-verktøy inngår (Goodyear mfl. 2004; Koschmann 1996). Begrepet ”nettbasert læring” anvendes i fortsettelsen, da begrepet er etablert i faglitteratur (Myklebost 2001), og fordi det ligger nært det engelske begrepet ”*networked learning*”. I forståelsen av begrepet vektlegges særlig ett aspekt: ”...(*ICT*) is used to promote connections: between one learner and other learners; between learners and tutors; between a learning community and its learning resources” (Goodyear mfl. 2004:1). I prosjektbeskrivelsen anvendes både begrepene ”rådgiving” og ”veiledning” om den virksomhet som skjer i Lærerforum. Termene ”veiledning”, ”rådgivning” og ”konsultasjon” benyttes i faglitteraturen med noe divergerende begrepsinnhold, avhengig av den enkelte fagpersons vektlegging, og avhengig av tradisjoner innenfor ulike fagmiljø (Lassen 2002). I artikkelen benyttes begrepet veiledning, dels med henvisning til at begrepet anvendes i prosjektbeskrivelsen og øvrig presentasjon av forumet, og dels fordi veiledning kan anvendes som et samlebegrep som omfatter både rådgiving og konsultasjon (Lauvås & Handal 2000; Skagen 2004).

Gunawardena (2003) hevder at fagmiljøer som arbeider med nettbasert læring i økende grad har anvendt læringsprinsipper basert på sosiokulturell teori. Både det beskrevne prosjektet, og det aktuelle forskningsarbeidet knyttes til dette læringsperspektivet (Skogen & Sjøvoll 2006). Perspektivet bygger på en forståelse av samhandling og læring som: *”legg avgjerande vekt på at kunnskap blir konstruert gjennom samhandling, og i ein kontekst, og ikkje primært gjennom individuelle prosessar”* (Dysthe 2001:42). Sentralt i denne prosessen står menneskers bruk av kulturelt utviklede redskaper, artefakter, som *”er blevet modificeret i løpet av dets indlemmelse i målrettet menneskelig virksomhet”* (Cole 2003:123). Lærerforum kan i dette perspektivet forstås som et slikt artefakt.

2.2 Nettbasert læring – et nytt forskningsfelt

Forskning på nettbasert læring dekker et vidt spekter av problemstillinger. Gjennom mine studier av sentral forskningslitteratur ser jeg at bidragene kan inndeles i fire kategorier, ut fra hovedperspektiv i de ulike studienes forskningsspørsmål:

En kategori omfatter forskning som sammenligner nettbasert læring med læring som forutsetter fysisk tilstedeværelse (Bordia 1997; Fjermestad mfl. 2005). Karakteristisk for disse studier er at ingen konkluderer med å peke ut én form for tilrettelegging som ”best” under alle forhold. Læring ”ansikt-til-ansikt” fremstår som best egnet i noen henseende, og nettbaserte konsepter har fortrinn i andre henseende. En metastudie av 18 eksperimentelle undersøkelser viser for eksempel at man i et nettbasert forum synes å oppleve større likeverdighet i deltakelse, og mindre press til konformitet, mens forståelse av andres synspunkter og perspektiver later til å være bedre ved fysisk tilstedeværelse (Bordia 1997).

En annen kategori er forskning som søker å identifisere faktorer med betydning for deltakelse og læringsutbytte i fora for nettbasert læring (Arbaugh & Benbunan-Fich 2005; Tolmie & Boyle 2000). En metastudie av 100 studier, med fokus på kriterier for ”best practice” (Coomey & Stephenson 2001) konkluderer med at fire aspekter later til å være avgjørende for utbyttet av konsepter for nettbasert læring: (1) ”Dialogue” – Det må legges en struktur som understøtter dialog mellom aktørene. (2) ”Involvement” – Her inngår mellom annet tydelig tilbakemelding og faglige utfordringer. (3) ”Support” – Som omfatter både teknisk bistand og faglige råd fra medstudenter og faglig ansvarlig. (4) ”Control” – Som omhandler deltakernes mulighet til å ha kontroll med læringsprosessen.

Innenfor en tredje kategori finner man forskning og øvrig litteratur som søker å systematisere og teoriforankre vurdering og evaluering av systemer for nettbasert læring (Gunawardena mfl. 2008; Henri 1992; Levy 2004). Eksempelvis har Henri (1992) utviklet et mye anvendt redskap for å vurdere flere dimensjoner ved den nettbaserte dialogen, som grad av ”dybde” i problemavklaring og drøfting, innslag av metakognisjon og grad av interaktivitet.

En fjerde kategori er forskning som ut fra en mer åpen tilnærming søker kunnskap om den dialog som finner sted i læringsrelaterte nettbaserte fora (Duncan-Howell 2010; Dysthe 2001; Gunawardena mfl. 2008; Hou mfl. 2008). Studier av denne kategorien viser mellom annet at lærers, eller moderators tilrettelegging for dialog er av stor betydning (Dysthe 2001; Hara mfl. 2000). En studie av læreres deltakelse i nettbaserte faglige diskusjonsgrupper (Duncan-Howell 2010), beskriver et konsept som har likhetstrekk med ”Lærerforum”, da det også her dreier seg om tilbud utenfor formaliserte utdanningsløp. Vesentlige funn i denne studien er at 87 % oppga at de opplevde deltakelsen som en meningsfull form for kompetanseutvikling, og at innholdets relevans, fleksibilitet i forhold til tidsbruk og mulighet til å innvirke på faglig innhold var blant de største fortrinn. Avslutningsvis kan to kvalitative studier av Lærerforum som er gjennomført av undertegnede nevnes. En av studiene er basert på analyse av spørsmålsstillinger sendt til forumet (Lund 2011a), og den andre er basert på intervju av brukere av forumet (Lund 2011b). Funn fra disse studiene vil bli trukket inn der de kan belyse og utdype funn i spørreundersøkelsen. Selv om noen eksempler finnes, synes det likevel å være lite forskning på konsepter for nettbasert læring hvor det ikke forutsettes avtalte, formaliserte opplæringsløp (Bordia 1997). Her utgjør denne artikkelen et bidrag.

3 Design og metode

Undersøkelsen ble gjennomført som en nettbasert spørreskjemaundersøkelse (Ringdal 2007) blant brukere av Lærerforum våren 2009. Alle registrerte brukere av Lærerforum ble invitert til å delta. Av de 229 inviterte svarte 78 (34 %). "Utvalgsriteriet" var dermed at de forespurte selv ønsket å svare (Kvale mfl. 2009). Utvalget kan m.a.o. ikke betraktes som et tilfeldighetsutvalg (Ringdal 2007). Dermed kan man ikke, med statistiske metoder beregne hvorvidt funn i utvalget kan generaliseres til populasjonen. Det kan imidlertid skjelles mellom statistisk generalisering og analytisk generalisering (Alvesson & Sköldberg 1994; Kvale mfl. 2009). Ved en analytisk generalisering drøftes det i forhold til hver enkelt spørsmålsstilling hvorvidt det kan være faglig forsvarlig å overføre tendenser og mønstre i

utvalget til populasjonen. Ved utforming av spørreskjemaet ble det, ut fra forskningsspørsmålene lagt vekt på å få informasjon om følgende aspekter: (a) Respondentens utdannings- og yrkesbakgrunn, samt tilgang til veiledning på eget arbeidssted. (b) Mønster for bruk av Lærerforum. (c) Brukeres vurdering av observerte kvaliteter ved Lærerforum. (d) Vurdering av hvorvidt bruk av Lærerforum hadde effekt i forhold til egen praksis.

Faktorer som var forventet å innvirke på svarprosent og validitet ble vektlagt (Bradburn mfl. 2004; Ringdal 2007). Spørreskjemaet ble innledningsvis testet ut i forhold til 5 respondenter, og noe justert ut fra deres tilbakemeldinger. Bruk av spørreskjema, med ferdige svaralternativer kan knyttes til en positivistisk forskningstradisjon. Med det sosiokulturelle utgangspunkt for studien som er skissert innledningsvis, kan en slik tilnærming være problematisk. Det tas ikke minst forbehold om at respondenter kan legge en annen forståelse i begreper enn det forskeren gjør. Undersøkelsen vurderes likevel å kunne bidra med informasjon, eksempelvis om bruksmønster, som det vil være vanskelig å innhente på andre måter.

De spørsmål som omhandlet brukeres vurdering av forumet ble utformet som påstander, der respondenten kunne gi ulik grad av tilslutning ved hjelp av en femgradert Likert-skala (Ringdal 2007). I analysen av denne del av undersøkelsen ble det, for å øke reliabiliteten utviklet tre indekser (Ringdal 2007). Indeksene omfattet spørsmålsstillinger som innbyrdes viste en korrelasjon, signifikant på 0.01-nivå, på mellom 0.41 og 0.74 målt med Pearsons r. Indeksenes interne konsistens ble målt med reliabilitetsmålet Chronbacks Alpha, og ligger godt over den anbefalte minimumsverdi på 0,70 (Ringdal 2007).

4 Presentasjon og drøfting av funn

Forskningsspørsmålet som ble presentert innledningsvis: ”Hvordan forholder lærere seg til et nettbasert veiledningstilbud som Lærerforum?”, var konkretisert med tre underspørsmål: (a) Hvordan brukes Lærerforum? (b) Hvordan vurderes bruken av Lærerforum? (c) Kan man finne faktorer som virker inn på bruk av, og vurdering av forumet? Før vi går inn på disse spørsmålene ser vi kort på respondentenes bakgrunn.

4.1 Respondentenes bakgrunn

Respondentene representerer både aldersmessig og utdanningsmessig et bredt spenn, med alder fra 23 til 65 år, og med lengde på utdanning etter videregående opplæring fra 2 til 12 år. En stor andel (58 %) oppga å være under utdanning, de fleste av disse i samlingsbaserte studier. Størsteparten, (56 %) oppga å arbeide som lærere i grunnskole, men også ansatte i barnehage, videregående opplæring og PPT var representert, samt ledelse i barnehage/skole. For enkelhets skyld omtales likevel alle respondenter som lærere i fortsettelsen. Også i forhold til ansiennitet hadde utvalget et bredt spenn. Kjønnfordelingen var imidlertid svært skjev. I utgangspunktet er kvinner i flertall blant brukerne av forumet (78 %), men hele 94 % av de som svarte i undersøkelsen var kvinner. I undersøkelsen spurte man hvordan lærere opplevde sine muligheter for veiledning og støtte i det daglige arbeid. Besvarelsene indikerer at uformell faglig støtte fra kolleger er mer fremtredende enn formaliserte ordninger for veiledning på arbeidsstedet. Bildet bekreftes av en OECD-undersøkelse om undervisning og læring (Vibe mfl. 2009), hvor det hevdes at norsk skole kjennetegnes av en svak kultur for formalisert tilbakemelding og oppfølging, både for elever og for lærere.

Tabell 1 Mulighet for veiledning og støtte i daglig arbeid

	Alternativer	Prosent	Antall
1	Jeg har fast tilbud om veiledning i mitt arbeid.	10,8%	7
2	Jeg har mulighet for faglig drøfting med kolleger	80,0%	52
3	Jeg har kolleger jeg kan spørre om råd	73,8%	48
4	Jeg har tilbud om etterutdanning som dekker mine faglige behov	12,3%	8
5	Jeg har gjennom utdanningen min fått et tilstrekkelig faglig grunnlag for å håndtere utfordringene i arbeidet	13,8%	9
	Antall respondenter		65

4.2 Hvordan brukes Lærerforum?

Tre spørsmålsstillinger i undersøkelsen ga informasjon om brukernes anvendelse av Lærerforum: "Hvor ofte har du besøkt nettsiden www.laererforum.net?", "Hva har du benyttet Lærerforum til?" og "Dersom du har fått svar på innlegg i Lærerforum, hva gjorde du med svaret?"

Tabell 2 Hvor ofte har du besøkt nettsiden www.laererforum.net?

	Alternativer	Prosent	Antall
1	Aldri	1 %	1
2	Bare en gang	10 %	8
3	Noen ganger i året	52 %	40
4	Noen ganger i måneden	31 %	24
5	Flere ganger i uka	5 %	4
	Antall respondenter		77

Vi ser her at det er få som oppgir å bruke Lærerforum hyppig. I spørreundersøkelsen er det ikke eksplisitt belyst hvilke forhold som eventuelt begrenser bruk av forumet. Intervju med brukere av forumet (Lund 2011b) viste imidlertid at frykt for utilsiktet å røpe elevs identitet medførte at noen avholdt seg fra å sende spørsmålsstillinger til forumet. Andre oppga mangel på tid som grunn til at forumet ikke ble mer brukt. Fra andre studier ser man også at mangel på tid, og usikkerhet knyttet til å gjøre egne spørsmålsstillinger synlig for alle er faktorer som begrenser bruk av nettbaserte fora (Heide 2005; King & Bonk 1998; Nygren 2002).

Tabell 3 Hva har du benyttet Lærerforum til?

	Alternativer	Prosent	Antall
1	Lest innlegg og kommentarer	94 %	67
2	Sendt inn egne innlegg	55 %	39
3	Kommentert andres innlegg	44 %	35
4	Andre har lagt (inn) innlegg på vegne av meg ¹	17 %	12
	Antall respondenter		71

To tredeler av respondentene hadde enten selv sendt spørsmålsstillinger til Lærerforum, eller skrevet kommentar til andres innlegg. De øvrige hadde utelukkende lest andres innlegg i forumet. Analyse av et utvalg spørsmålsstillinger sendt til forumet (Lund 2011a) viser for øvrig at et fremtredende tema i problemstillingene er bekymring for enkeltelevs inkludering og læringsutbytte. Trekker vi inn data fra den automatiske registreringen av antall besøk på nettstedet, får bildet flere dimensjoner enn det spørreundersøkelsen alene viser.

Gjennomsnittlig antall besøk på nettstedet "Lærerforum" var 7284 pr. måned i 2009, noe som tilsvarer nær 240 besøk pr. døgn. Antallet innlegg til forumet i hele perioden 2007 – 2010 er imidlertid ikke høyere enn 1073. Det synes dermed å være langt flere brukere som utelukkende leser innlegg i forumet enn brukere som bidrar med spørsmålsstillinger eller kommentarer. Et bruksmønster dominert av lesing av andres innlegg er ikke nødvendigvis negativt. Salmon (2004) ser eksempelvis på dette som et første skritt til å bli en deltaker i et nettbasert fellesskap, og mener det bør oppmuntres. Dysthe (2001) hevder at ut fra Bakhtins

forståelse av dialog (Bakhtin & Holquist 1981), kan slik lesing forstås som en indre dialog med de skrevne tekstene, og dermed utgjøre et potensial for læring.

Tabell 4 Dersom du har fått svar på innlegg i Lærerforum, hva gjorde du med svaret?

	Alternativer	Prosent	Antall
1	Jeg har lest svaret/svarene	78 %	40
2	Jeg har tenkt grundig gjennom svarene	69 %	35
3	Jeg har diskutert svarene med andre	65 %	33
4	Jeg har innhentet annen hjelp/veiledning	6 %	3
5	Jeg prøvde ut tiltak som ble anbefalt i svar(ene)	39 %	20
6	Jeg har gjort forsøk på å endre min undervisningspraksis på bakgrunn av svarene	8 %	4
	Antall respondenter		51

Videre er det interessant å se at 39 % svarer at de har ”*prøvd ut tiltak som ble anbefalt i svarene*”. Denne spørsmålsstillingen har som implisitt forutsetning at svar i Lærerforum innbefatter anbefaling av tiltak. Dette berører forståelsen av hvilken form for veiledning som gis i forumet, et spørsmål som tas opp senere i artikkelen.

4.3 Hvordan vurderes Lærerforum?

Respondentenes vurdering av forumet skjedde som nevnt ved hjelp av en rekke påstander besvart med fem-gradert Likert-skala. For oversiktens skyld gjengis alle påstander, med snittverdi og antall respondenter for hver spørsmålsstilling. Tallverdiene er fremkommet ved at svaralternativet ”*helt uenig*” er gitt verdien 1, ”*litt enig*” er gitt verdien 2, ”*verken enig eller uenig*” er gitt verdien 3, ”*litt enig*” er gitt verdien 4 og ”*helt enig*” er gitt verdien 5. I tabellen nedenfor er de aktuelle påstandene rangert i synkende rekkefølge etter snittverdi for respondentenes tilslutning.

Tabell 5 Vurdering av Lærerforum

Snittv.	Std.a.	N	t	Påstand
4,47	1,384	57	.000	Jeg har tillit til en (av) veilederne i Lærerforum ²
4,46	1,179	67	.000	Inndelingen i veiledningsområder er hensiktsmessig
4,41	1,098	69	.000	Nettstedet gir god informasjon om bruken av Lærerforum
4,39	1,222	65	.000	Lærerforum tar opp problemstillinger som er relevant for egen praksis
4,29	1,164	68	.000	Lærerforum har bidratt til refleksjon over egen praksis
4,17	1,155	65	.000	Lærerforum har gitt meg kunnskaper som jeg kan bruke i min daglige jobb
4,07	1,219	66	.000	Lærerforum har bidratt til å gi meg ny og relevant informasjon
4,06	1,471	58	.000	Lærerforum har gitt meg saksinformasjon som jeg kan bruke i egen praksis
3,93	1,533	66	.000	Jeg synes det var enkelt å registrere seg i Lærerforum
3,92	1,434	61	.000	Lærerforum har gitt meg konkrete råd i forhold til egen praksis
3,76	1,445	61	.000	Lærerforum gir meg tro på at jeg kan håndtere faglige utfordringer

3,66	1,457	60	.000	Lærerforum har bidratt til at jeg selv har kunnet løse egne faglige problemer
3,66	1,56	56	.004	Lærerforum har oppmuntret meg til å prøve ut nye ting
3,65	1,603	55	.000	Generelt vil jeg si at Lærerforum har bidratt til bedring av min faglige praksis.
3,65	1,686	49	.000	Veilederen har vist genuin interesse for innlegget mitt i Lærerforum
3,55	1,494	61	.000	Min bruk av lærerforum har bidratt til faglige samtaler med kolleger
3,50	1,522	53	.000	Lærerforum har gitt meg støtte og anerkjennelse
3,42	1,544	59	.004	Lærerforum har oppmuntret meg til større faglig åpenhet
3,38	1,859	43	.035	Det er en eller to veiledere i Lærerforum jeg setter særlig stor pris på.
3,21	1,629	55	.129	Lærerforum har gitt meg økt trygghet og trivsel i arbeidet mitt
2,44	2,013	54	.005	Jeg har opplevd veilederens svar som belærende ³
1,76	1,826	57	.000	Jeg har opplevd veilederens svar som lite relevant ⁴

Generell vurdering

Tabellen ovenfor viser at alle variabler, bortsett fra de to siste, basert på negativt formulerte påstander, ligger over det som ville være middelveien 3 på skalaen 1 – 5 som anvendes i tabellen. En ensidig t-test med signifikansnivå 0,05 (se tabell 5), viser at det kun er påstanden ”Lærerforum har gitt meg økt trygghet og trivsel i arbeidet mitt” som med en *t*-verdi på 0.129 ikke har en tilslutning signifikant over et teoretisk populasjonsgjennomsnitt på 3. Selv om det tas høyde for en viss ”ja-effekt” (Ringdal 2007), er det likevel grunnlag for å betegne svarene som en gjennomgående positiv vurdering av forumet. Tre indekser for spørsmålsstillinger relatert til vurdering av forumet fremsto som teoretisk meningsfulle og viste sammenheng empirisk. Disse var ”Relevans”, ”Vurdert effekt” og ”Anerkjennelse og støtte”. Tabellen nedenfor viser hvilke påstander som inngår i de tre indeksene, snittverdi for indeksene og deres indre konsistens, målt med reliabilitetsmålet Chronbacks Alpha.

Tabell 6 Indekser for brukernes vurdering av Lærerforum

Spørsmålsstilling	Snittv. enk. var.	Indeks Tematisk	Snittv. indeks	Chronb. Alpha
Lærerforum tar opp problemstillinger som er relevant for egen praksis	4,39	”Relevans”	4,17	.871
Lærerforum har bidratt til refleksjon over egen praksis	4,29			
Lærerforum har gitt meg kunnskaper som jeg kan bruke i min daglige jobb	4,17			
Lærerforum har bidratt til å gi meg ny og relevant informasjon	4,07			
Lærerforum har gitt meg konkrete råd i forhold til egen praksis	3,92			
Lærerforum har bidratt til at jeg selv har kunnet løse egne faglige problemer	3,66	”Vurdert effekt”	3,59	.889
Lærerforum har oppmuntret meg til å prøve ut nye ting	3,66			
Generelt vil jeg si at Lærerforum har bidratt til bedring av min faglige praksis	3,65			
Min bruk av Lærerforum har bidratt til faglige samtaler med kolleger	3,55			
Lærerforum har oppmuntret meg til større faglig åpenhet	3,42			
Veilederen har vist genuin interesse for innlegget mitt i Lærerforum	3,65	”Anerkjennelse og Støtte”	3,45	.745
Lærerforum har gitt meg støtte og anerkjennelse	3,50			
Lærerforum har gitt meg økt trygghet og trivsel i arbeidet mitt	3,21			

Vurdert relevans

Indeksen "Relevans" har høyest score av de tre. Indeksen omhandler vurdering av hvorvidt det i forumet tas opp problemstillinger som kan relateres til egen praksis, og omfatter både informasjon, konkrete råd og bidrag til refleksjon. En nærliggende forklaring på at dimensjonen "relevans" fremstår som en styrke ved tilbudet, er at de som deltar i spørreundersøkelsen både er brukere av, og potensielle bidragsyttere til forumet. Som vist i tabell 3 oppgir 55% av respondentene at de selv har skrevet innlegg til Lærerforum. Flere studier betoner innholdets relevans, og mulighet til å innvirke på det faglige innholdet som kvaliteter av stor betydning for utbyttet av å delta i slike fora (Dillenbourg 1999; Duncan-Howell 2010; Guskey 2002; Sorge & Russel 2000). To sentrale aspekter ved funnene samsvarer dermed med funn i de studiene som ble presentert innledningsvis. Det gjelder både den gjennomgående positive oppfatningen av konseptet Lærerforum som sådan (Duncan-Howell 2010) og vurderingen av relevans som en sentral kvalitet ved tilbudet (Guskey 2002).

Vurdert effekt

Indeksen "Vurdert effekt" fanger opp respondentenes vurdering av ulike praksisrelaterte effekter av å benytte Lærerforum. Vi ser av tabell 6 at respondentene er mer tilbakeholdne med å gi tilslutning her enn ved spørsmål knyttet til forumets relevans. Bildet bekreftes også av at relativt få oppgir at de har gjort forsøk på å endre sin undervisningspraksis på bakgrunn av svar i Lærerforum, jfr. tabell 4. Her synes funnene å avvike noe fra funn i forskning som ble presentert innledningsvis. En studie av lærere som anvender nettbaserte fora på mer langsiktig og forpliktende basis (Duncan-Howell 2010), viser nemlig et annet bilde. Her oppgir tre fjerdedeler av respondentene at de har endret undervisningspraksis som resultat av sin deltakelse. En mulig forklaring på forskjellene i de to studiene, er at rammene for bruk av Lærerforum på flere områder er annerledes enn i det tilbudet som beskrives i Duncan-Howells studie. Eksempelvis er Lærerforum et tilbud som i prinsippet er åpent for alle. Brukerne utgjør dermed ikke en definert gruppe, som den enkelte bruker kan etablere en relasjon til. Videre skjer bruk av forumet uten at dette er satt inn i en forpliktende sammenheng for brukerne. Tolmie og Boyle (2000) trekker frem nettopp kjennskap til øvrige deltakere, og en felles etablert forståelse av aktiviteten som faktorer av betydning for deltakelse og utbytte. Det kan videre reises spørsmål ved om konseptet med disse betingelsene gir de rammevilkår for dialog som Coomey og Stephenson (2001) anser som en av forutsetningene for utbytte av konsepter for nettbasert læring. Med utgangspunkt i sosiokulturell teori (Cole 2003; Dysthe 2001), kan læring ikke forstås løsrevet fra de sosiale sammenhenger læringsprosessene skjer innenfor.

Opplevd anerkjennelse og støtte

”Anerkjennelse og støtte” har, med en snittverdi på 3,45 lavest score av de tre indeksene. En relativt svak score her kan i utgangspunktet synes naturlig å forklare med begrensninger knyttet til mediet som sådan. I et a-synkront, tekstbasert medium som Lærerforum har veilederen bare teksten som virkemiddel, og kan ikke understøtte sitt budskap med stemme, blikk, kroppsspråk og mimikk (Jobring & Carlen 2005). I tillegg hevder Bordia (1997) at forståelsen for andres perspektiver synes å være noe svakere i et nettbasert forum enn ved fysisk tilstedeværelse. I en annen studie av nettbasert konsultasjon for pedagogisk personell (Kruger mfl. 2001) rapporteres det imidlertid både om faglig utbytte, og om en redusert opplevelse av isolasjon. Det er verd å merke seg at det i dette tiltaket på forhånd var etablert en relasjon mellom deltakerne. Denne studien indikerer at det ikke nødvendigvis er manglende fysisk tilstedeværelse i seg selv som begrenser opplevelsen av emosjonell støtte. Derimot kan den åpne strukturen i Lærerforum, der man ikke vet hvem de andre brukerne er, være medvirkende til at vurderingen ikke er mer positiv med hensyn til opplevelse av anerkjennelse og støtte.

Hvilken type tilbakemelding opplever brukerne?

Respondentene ble bedt om å vurdere Lærerforum både i forhold til kvalitetene ”konkrete råd” og ”bidrag til refleksjon over egen praksis”. I tabell 6 ser vi at begge disse kvalitetene inngår i en og samme indeks, ”relevans” som har høy indre konsistens. Respondentene later dermed ikke til å se disse kvalitetene som motsetninger. Dette står i motsetning til tendenser i veiledningslitteraturen, hvor rådgivning og andre former for direkte hjelp settes i et motsetningsforhold til refleksiv veiledning (Bjørndal 2008). Svarmønsteret bekreftes også til en viss grad i intervju av brukere av forumet (Lund 2011b), og samsvarer med Skagens vurdering av forholdet mellom veiledning og rådgiving: *”Rådgiving og veiledning er ikke to forskjellige metoder, men to sider av samme sak...”* *”... i praktisk veiledning vil både gode råd og gode spørsmål ha sin plass”* (2004:20).

4.4 Kan man finne faktorer som virker inn på bruk av, og vurdering av forumet?

I materialet fremkommer ingen sammenhenger mellom bakgrunnsvariabler som alder, utdanning og yrkeserfaring og mønster for bruk av, eller vurdering av Lærerforum. Analysen

viser imidlertid signifikant korrelasjon mellom oppgitt hyppighet for bruk av Lærerforum og tilslutning til flere av påstandene som omhandler vurdering av forumet. De fire påstandene hvor korrelasjonen er større enn 0.3 målt med korrelasjonsmålet Pearsons r er vist i tabellen nedenfor. Alle korrelasjoner er signifikant på 0.01-nivå.

Tabell 7 Korrelasjon mellom oppgitt bruksmønster og vurdering av forumet

Påstand:	Pearsons r
Min bruk av Lærerforum har bidratt til faglige samtaler med kolleger	.405**
Jeg har opplevd veilederens svar som lite relevant ⁵	- .353**
Lærerforum har bidratt til å gi meg ny og relevant informasjon	.324**
Lærerforum har gitt meg økt trygghet og trivsel i arbeidet mitt	.305**

Vi ser her en sammenheng mellom hyppig bruk av Lærerforum og vurdering av forumets innhold som relevant. Videre ser vi en sammenheng mellom hyppig bruk av forumet og vurdering av at bruken bidrar til faglige samtaler med kolleger. Det vises også til tabell 4, hvor 65% av de som har fått tilbakemelding i Lærerforum oppgir å ha diskutert svarene med andre. På denne bakgrunn synes det ikke å være noe motsetningsforhold mellom bruk av Lærerforum og faglig drøfting med kolleger på arbeidssstedet. Det understrekes at undersøkelsen ikke gir grunnlag for å si noe om eventuelle årsaksforhold (Ringdal 2007) i de påviste sammenhengene.

4.6 Grunnlag for generalisering av funn

Utvalget av respondenter til undersøkelsen medfører, som tidligere beskrevet at det ikke er mulig med statistiske metoder å vurdere grunnlaget for generalisering (Ringdal 2007). Vi må derfor vurdere skjønnsmessig hvilke tendenser som kan overføres til populasjonen, og ta høyde for den utvalgsskjevhet som følger av den omtalte selvrekutteringen. Det synes rimelig å anta at i alle fall følgende faktorer øker sannsynligheten for deltakelse i spørreundersøkelsen: Trygghet i bruk av elektroniske medier, aktiv bruk av Lærerforum, positiv vurdering av Lærerforum samt positive erfaringer med bruken av forumet (Ringdal 2007). Det må derfor forventes en gjennomgående noe mer aktiv bruk av Lærerforum, og en mer positiv vurdering av forumet i materialet enn i hele brukergruppen. På den bakgrunn må man ta høyde for effekten av selvrekuttering i store deler av materialet. To aspekter tilsier at funnene likevel er av interesse: Relasjonen mellom svarene i undersøkelsen – hva som skåres

lavt og hva som skåres høyt gir fortsatt verdifull informasjon. Videre er utvalget av en slik størrelse at effekten av selvrekuttering avtar noe, og det er i seg selv interessant hva en så vidt stor gruppe av brukere rapporterer.

5- Avslutning

Lærerforum skiller seg fra hovedtyngden av de konsepter for nettbasert læring som er beskrevet i litteraturen, ved at det ikke inngår i et formalisert utdannings- eller etterutdanningsløp, og ikke er forbeholdt en avgrenset gruppe av brukere. Forumet skiller seg også fra de fleste åpne nettbaserte diskusjonsgrupper, ved at et veilederteam er tilknyttet forumet. Studien belyser dermed bruk av, og vurdering av et konsept som det er forsket lite på, og som følgelig kan ha betydelige muligheter for utvikling. Funnene fra denne undersøkelsen kan forhåpentligvis bidra til dette. Forumets åpne karakter, med tilgang for alle som ønsker å anvende tilbudet, synes å representere både en styrke og en svakhet. Styrken kan sies å være den tilgjengelighet og fleksibilitet som tilbys. Svakheten synes å være at vilkårene for dialog, og læring i fellesskap i mindre grad synes å være til stede enn i konsepter med mer forpliktende rammer for deltakelse. Undersøkelsen indikerer at særlig tendensen til sporadisk bruk av forumet representerer en utfordring. Spørsmålet er hvilke virkemidler man bør bruke dersom man ønsker å bedre vilkårene for dialog, og stimulere til hyppigere og mer kontinuerlig bruk. Intervju av brukere av forumet (Lund 2011b), og funn i andre studier (Duncan-Howell 2010), peker i retning av å vurdere en noe sterkere ”innramming” av bruken. Eksempler på slik ”innramming” kan være gjensidige avtaler med grupper av brukere, eventuelt i kombinasjon med en sterkere involvering av skoleeier og skoleledernivå. Slike tiltak antas å kunne gjøre det lettere å prioritere bruk av et slikt forum, og kanskje også bidra til å senke terskelen for å sende egne problemstillinger til forumet. Videre synes det, som tidligere nevnt viktig å sikre at brukere opplever trygghet på at egen, og elevs konfidensialitet er ivaretatt. De gjennomgående positive vurderingene av Lærerforum må kunne sies å være et argument for, og et godt utgangspunkt for å arbeide videre med disse utfordringene. En kan også håpe på at fremtidig forskning på konsepter som Lærerforum kan bidra med ytterligere relevant kunnskap.

Litteratur:

- Alvesson, Mats & Kaj Sköldbberg (1994). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Arbaugh, J. Ben & Rachel Benbunan-Fich (2005). Contextual Factors That Influence ALN Effectiveness. I Starr Roxanne Hiltz & Ricki Goldman (red.). *Learning Together Online*. London: Lawrence Earlbaum Associates.
- Bachtin, Michail & Michael Holquist (1981). *The Dialogic Imagination. Four Essays*. Austin: University of Texas Press.
- Bjørndal, Cato R. P. (2008). *Bak veiledningens dør. Symmetri og asymmetri i veiledningssamtaler*. Tromsø: Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Universitetet i Tromsø.
- Bordia, Prashant (1997). Face-to-Face Versus Computer-mediated Communication. A Synthesis of the Experimental Literature. *Journal of Business Communication*, 34, 1, 99 - 120.
- Bradburn, Norman M., Brian Wansink & Seymour Sudman (2004). *Asking Questions. The Definitive Guide to Questionnaire Design*. San Francisco, California: Jossey-Bass.
- Cole, Michael (2003). *Kulturpsykologi*. København: Reitzel.
- Coomey, Marion & John Stephenson (2001). Online learning. It is all about dialogue, involvement, support and control - according to the research. I John Sephenson (red.). *Teaching & Learning Online. Pedagogies for New Technologies*. London: Stylus Publishing Inc.
- Dillenbourg, Pierre (1999). *Collaborative Learning. Cognitive and Computational Approaches*. Amsterdam: Pergamon.
- Duncan-Howell, Jennifer (2010). Teachers making connections. Online communities as a source of professional learning. *British Journal of Educational Technology*, 41, 2, 324-340.
- Dysthe, Olga (2001). Dialogperspektiv på elektroniske diskusjoner. I Olga Dysthe (red.). *Dialog, samspel og læring*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Fjermestad, Jerry, Starr Roxanne Hiltz, & Yi Zhang (2005). Effectiveness for Students. Comparisons of "In-seat" and ALN Courses. I Starr Roxanne Hiltz & Ricki Goldman (red.). *Learning Together Online. Research on Asynchronous Learning Networks*. London: Lawrence Earlbaum Associates.
- Goodyear, Peter mfl. (2004). Research on networked learning. An overview. I Peter Goodyear mfl. (red.). *Advances in Research on Networked Learning*. Massachusetts: Kluwer Academic Publishers.

- Gunawardena, Charlotte N. (2003). Researching Online Learning and Group Dynamics. Models and Methods. I Yvonne Fritze, Geir Haugsbakk & Yngve Nordkvelle (red.). *Dialog og nærhet. IKT og undervisning*. Kristiansand SQ: Høyskoleforlaget.
- Gunawardena, Charlotte N., Constance A. Lowe & Terry Anderson (2008). Analysis of global online debate and the development of an interaction analysis model for examining social construction of knowledge in computer conferencing. *Educational Computing Research*, 17, 4, 397-431.
- Guskey, Thomas R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching*, 8, 3/4, 381-391.
- Hara, Noriko, Curtis Jay Bonk & Charoula Angeli (2000). Content analysis of online discussion in an applied educational psychology course. *Instructional Science*, 28, 2, 115-152.
- Heide, Mats (2005). Kommunikationsperspektiv och gemenskapers lärande. I Ove Jobring & Urban Carlen (red.). *Att förstå lärgemenskaper och mötesplatser på nätet*. Lund: Studentlitteratur.
- Henri, Florence (1992). Computer conferencing and content analysis. I Anthony R. Kaye (red.). *Collaborative Learning Through Computer Conferencing. The Najaden Papers*. New York: Springer.
- Hou, Huei-Tse, Kou-En Chang & Yao-Ting Sung (2008). Analysis of Problem-Solving-Based Online Asynchronous Discussion Pattern. *Educational Technology & Society*, 11, 1, 17-28.
- Jobring, Ove & Urban Carlen (2005). *Att förstå lärgemenskaper och mötesplatser på nätet*. Lund: Studentlitteratur.
- King, Kira S. & Curtis Jay Bonk (1998). *Electronic collaborators. Learner-Centered Technologies for Literacy, Apprenticeship and Discourse*. Mahwah, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kirkley, Sonny E., John R. Savery & Melissa Marie Grabner-Hagen (1998). Electronic teaching. Extending classroom dialogue and assistance through e-mail communication. I Curtis Jay Bonk & Kira S. King (red.). *Electronic Collaborators, Learner-Centered Technologies for Literacy, Apprenticeship and Discourse*. Mahwah, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Koschmann, Timothy (1996). *CSCL. Theory and Practice of an Emerging Paradigm*. Mahwah, N. J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kruger, Louis J. mfl. (2001). The Use of E-mail in Consultation. An Exploratory Study of Consultee Outcomes. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 12, 2, 133-149.

- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lassen, Liv Margarete (2002). *Rådgivning. Kunsten å hjelpe*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lauvås, Per & Gunnar Handal (2000). *Veiledning og praktisk yrkesteori*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Levy, Philippa (2004). A methodological framework for practice-based research in networked learning. I Peter Goodyear mfl. (red.). *Advances in Research on Networked Learning*. London: Kluwer Academic Publishers.
- Lund, Øystein (2011a). "Nå har jeg virkelig bruk for noen gode råd." En studie av læreres bruk av nettbasert veiledning. *Psykologi i kommunen*, 46, 2, 57-64.
- Lund, Øystein (2011b). "Orakel, møteplass eller læringsfellesskap." Samtaler om bruk av det nettbaserte veiledningstilbudet Lærerforum. Universitetet i Tromsø (upublisert).
- Myklebost, Gunnar (2001). Nettbasert læring i høgre utdanning. En samling norske erfaringer. I Jan Alexandersen mfl. (red.). *Nettbasert læring i høgre utdanning*. Tromsø: SOFF - Sentralorganet for fleksibel læring i høgre utdanning.
- Nygren, Else (2002). Intranät - olika ambitionsnivåer. I Mats Bark & Mats Heide (red.). *Intranätboken - från elektronisk anslagstavla till dagligt arbetsverktyg*. Malmö: Liber.
- Ringdal, Kristen (2007). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Salmon, Gilly (2004). *E-moderating. The key to teaching and learning online*. London: Routledge Falmer.
- Skagen, Kaare (2004). *I veiledningens landskap. Innføring i veiledning og rådgivning*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Skogen, Kjell & Jarle Sjøvoll (2006). *Praksisrettet veiledning i grunnopplæringen*. Prosjektbeskrivelse. Bodø: Høgskolen i Bodø (upublisert).
- Sorge, Dennis H. & James D. Russel (2000). A strategy for effective change in instructional behaviour. Staff development that works. *Educational Technology*, XL, 6, 46-49.
- Tolmie, Andrew & James Boyle (2000). Factors influencing the success of computer mediated communication (CMC) environments in university teaching. A review and case study. *Computers & Education*, 34, 3/4, 119-140.
- Universitetet i Nordland (2011). Lærerforum. Nedlastet 1. juni 2011 fra www.laererforum.net
- Rundskriv F-13 (2004). *Dette er kunnskapsløftet*. Kultur for læring. Utdannings- og forskningsdepartementet.
- Vibe, Nils, Tone Cecilie Carlsten & Per Olaf Aamodt (2009). *Å være ungdomsskolelærer i*

Norge. Resultater fra OECDs internasjonale studie av undervisning og læring (TALIS).

Oslo: NIFU STEP.

Noter:

¹ Ordet ”inn” var falt ut i spørreskjemaet

² Ordet ”av” var falt ut i spørreskjemaet.

³ Spørsmålsstilling er ”snudd”, slik at lav tallverdi innebærer positiv vurdering.

⁴ Spørsmålsstilling er ”snudd”, slik at lav tallverdi innebærer positiv vurdering.

⁵ Påstanden er negativt formulert, og det er også en negativ korrelasjon mellom tilslutning til påstanden og hyppighet i bruk av forumet.